

НА ПРОЩАВАНЕ

Не плачи, майко, не тъжи,
че станах ази хайдутин,
хайдутин, майко, бунтовник,
та тебе клета оставих
за първо чедо да жалиш!
Но кълни, майко, проклинай
таз турска черна прокуда,
дето нас млади пропъди
по тази тежка чужбина -
да ходим да се скитаме
немили, клетки, недраги!
Аз зная, майко, мил съм ти,
че може млад да загина,
ах, утре като премина
през тиха бяла Дунава!
Но кажи какво да правя,
кат си ме, майко, родила
със сърце мъжко, юнашко,
та сърце, майко, не трае
да гледа турчин, че бесней
над бащино ми огнище:
там, дето аз съм пораснал
и първо мляко засукал,
там, дето либе хубаво
черни си очи вдигнеш
и с онази тиха усмивка
в скръбно ги сърце впиеш,
там дето баща и братя
черни чернеят за мене!...
Ах, мале - майко юнашка!
Прости ме и веч прощавай!
Аз вече пушка нарамих
и на глас тичам народен
срещу врагът си безверни.
Там аз за мило, за драго,
за теб, за баща, за братя,
за него ще се заловя,
пък... каквото сабя покаже
и честта, майко, юнашка!
А ти, 'га чуеш, майнольо,
че куршум пропей над село
и момци вече наскочат,
ти излез, майко - питай ги,
де ти е чедо остало?

Ако ти кажат, че азе
паднал съм с куршум пронизан,
и тогаз, майко, не плачи,
нито пък слушай хората,
дето ще кажат за мене
"Нехранимайка излезе", -
но иди, майко, у дома
и с сърце сичко разкажи
на мойте братя невръстни,
да помнят и те да знаят,
че и те брат са имали,
но брат им падна, загина,
затуй, че клетник не трая
пред турци глава да скланя,
сюрмашко тегло да гледа!
Кажи им, майко, да помнят,
да помнят, мене да търсят:
бяло ми месо по скали,
по скали и по орляци,
черни ми кърви в земята,
земята, майко, черната!
Дано ми найдет пушката,
пушката, майко, сабята,
и дето срещнат душманин
със куршум да го поздравят,
а пък със сабя помилват...
Ако ли, майко, не можеш
от милост и туй да сториш,
то 'га се сберат момите
пред нази, майко, на хоро
и дойдат мойте връстници
и скръбно либе с другарки,
ти излез, майко, послушай
със мойте братя невръстни
моята песен юнашка -
защо и как съм загинал
и какви думи издумал
пред смъртта си и пред дружина...
Тъжно щеш, майко, да гледаш
и на туй хоро весело,
и като срещнеш погледът
на мойто либе хубаво,
дълбоко ще ми въздъхнат
две сърца мили за мене -

нейното, майко, и твойто!
И две щат сълзи да капнат
на стари гърди и млади...
Но туй щат братя да видят
и кога, майко, пораснат,
като брата си ще станат -
силно да любят и мразят...
Ако ли, мале, майноле,
жив и здрав стигна до село,
жив и здрав с байряк във ръка,
под байряк лични юнаци,
напети в дрехи войнишки,
с левове златни на чело,
с иглянки пушки на рамо
и с саби-змии на кръстът,
о, тогаз, майко юнашка!
О, либе мило, хубаво!
Берете цветя в градина,
късайте бръшлян и здравец,
плетете венци и китки
да киим глави и пушки!

И тогаз с венец и китка
ти, майко, ела при мене,
ела ме, майко прегърни
и в красно чело целуни -
красно, с две думи заветни:
свобода и смърт юнашка!
А аз ще либе прегърна
с кървава ръка през рамо,
да чуй то сърце юнашко,
как тупа сърце, играе;
плачът му да спра с целувка,
сълзи му с уста да глътна...
Пък тогаз... майко, прощавай!
Ти, либе, не ме забравяй!
Дружина тръгва, отива,
пътят е страшен, но славен:
аз може млад да загина...
Но... стига ми тая награда -
да каже нявга народът:
умря сиромах за правда,
за правда и за свобода...

Стихотворението е създадено по времето, когато Ботев се готвел да мине Дунава с четата на дядо Жельо войвода през 1868 г. Публикувано е във в. "Дума" (1871 г.). Още преди Освобождението било разпространено като песен сред революционната младеж.